

Svensk Juristtidning 100 år

En ny juridisk tidskrift föds

”I våra grannländer Danmark, Norge och Finland hava sedan länge funnits juridiska tidskrifter med det dubbla ändamålet att giva referat av intressanta rättsfall och lämna plats åt meddelanden i juridiska ämnen. [...]

Svensk Juristtidning har [...] satt såsom en av sina huvudsakliga uppgifter att meddela referat av alla i juridiskt avseende mera intressanta rättsfall, som i sista instans avgjorts av rikets hovrätter. [...]

Ett annat huvudsyfte med Svensk Juristtidning är att tillgodose behovet av en facktidsskrift, där teoretiska och praktiska jurister kunna framlägga sina tankar i juridiska spörsmål, vare sig dessa angå tolkning av gällande rätt eller aktuella ämnen på lagstiftningens område. Redaktionen hoppas att i varje häfte av tidskriften kunna bjuda dess läsare en eller flera uppsatser, behandlande civilrättsliga, processrättsliga eller straffrättsliga ämnen. [...] Härjämte skola lagförslag och kommittébetänkanden av mera allmänt intresse i tidskriften anmälas och recensioner lämnas av nytorkommen litteratur inom nyssnämnda delar av juridiken. [...] Ehuru Svensk Juristtidning, såsom namnet utmärker, närmast avser att behandla spörsmål inom den svenska juridiken, skola däri jämväl införas meddelanden från utlandet, särskilt våra närmaste grannländer, rörande lagstiftning, litteratur och rättskipning, som kan vara av större intresse för svenska jurister.” (Anmälan, SvJT 1916 s. 1 ff.)

Vid ett möte i januari 1916 på Östermalmskällaren i Stockholm beslutade ett antal jurister att bilda en förening för utgivande av en juridisk tidskrift. En styrelse utsågs bestående av justitierådet Tore Almén, professor Birger Ekeberg, advokaten, vice häradshövding Gösta Huselius samt hovrättsråden Gustaf Appelberg och Karl Schlyter. Senare samma vinter utsågs Tore Almén till styrelsens ordförande och Karl Schlyter till ansvarig utgivare. Alla dessa tillhörde den yngre generationen jurister. Den ledande mannen inom den äldre juristgenerationen, presidenten i Svea hovrätt Ivar Afzelius, var positiv till företaget men ville själv inte ha med starten att göra. (Stig Strömholm, Rättsvetenskapliga studier till minne av Tore Almén s. 334, Notiser, SvJT 1925 s. 491 och När Svensk Juristtidning började, SvJT 1956 s. 340 ff.)

Det verkar ha förekommit diskussioner om vilket namn föreningen skulle ta. Om den diskussionen hade fått en annan utgång hade vi kanske firat 100-årsjubileet av ”Svensk juridisk tidskrift” eller ”Allmänna Svenska Juristtidningen”. Föreningen höll sitt första årsmöte i december 1916 på Östermalmskällaren och antog då sitt nuvarande namn. I dag brukar årsmötena efterföljas av ett föredrag och en gemensam middag. Även efter det första årsmötet hölls en middag. Såvitt känt hölls inte något föredrag vid denna middag. Däremot lär viss underhållning ha bjudits i ett middagstal av regeringsrådet Herman Falk. I talet hyllade Falk

redaktionen för dess oförtrutna insatser när det gällde tidningens första årgång och förklarade att han kanske var den ende som fullt opartiskt kunde uppskatta vad redaktionen utträttat, för han var — enligt egen uppgift — säkerligen den ende i sällskapet som inte hade läst tidskriften! (När Svensk Juristtidning började, SvJT 1956 s. 340 ff.)

Att starta en juridisk tidskrift i Sverige 1916 var en utmaning. Det hade tidigare funnits juridiska tidskrifter som inte överlevt: Schmidts juridiska arkiv 1830–1862, Christian Naumanns tidskrift 1864–1887, och Juridisk Tidskrift utgiven av häradshövdingen Einar Berglmer 1915. En av Svensk Juristtidnings grundprinciper var att den inte skulle vara så kopplad till en person att den praktiskt taget stod och föll med honom, vilket varit fallet med de äldre tidskrifterna. (Anmälan, SvJT 1916 s. 1 ff., Litteraturnotiser, SvJT 1946 s. 281, SvJT 1956 s. 340 f. och När Svensk Juristtidning började, SvJT 1956 s. 340 ff.)

Svensk Juristtidnings start föregicks av ett omfattande förberedelsearbete. Initiativtagarna hade lärt sig av föregångarnas erfarenheter och var på det klara med att tidningen måste vila på en bred bas. Den borde därför stödjas av intresserade kretsar inom bl.a. domar- och advokatvärlden. Ledningen borde också utgöras av en stor och representativ samling jurister. Som redan framgått fanns i den första redaktionen flera domare, en advokat och en professor. Det kan dock konstateras att dominansen av jurister från allmän domstol i 1916 års redaktion var kraftigare än vad ledamöternas tjänstebeteckningar anger. Av de åtta ledamöterna och suppleanterna i redaktionen kom sex att avsluta sin yrkesverksamhet som hovrättspresidenter eller justitieråd. (Svensk Juristtidning 75 år, SvJT 1991 s. 81 f.)

Tidningens styrelse och redaktion består i dag av anställda inom domstolsväsendet, Regeringskansliet, Justitieombudsmannen, advokatbyråer, Åklagarmyndigheten och universiteten. Även nu har flera av redaktions- och styrelsemedlemmarna sin bakgrund som hovrättsassessorer.

Det var vid starten också prioriterat att engagera personer för att säkerställa kvaliteten i tidningsutgivningen. I tidskriftens första häfte anges en lång lista med namn på personer som åtagit sig att vara tidningens korrespondenter vid hovrätterna, fakulteterna och de större domstolarna samt i de nordiska länderna. Än i dag anges i föreningens stadgar att ”medlemmar bör låta sig angeläget vara att medverka i tidningen”. (Anmälan, SvJT 1916 s. 1 och föreningens stadgar § 7)

Det var vidare centralt att tidningen hade betryggande ekonomiska garantier för verksamheten. På de insamlingslistor som cirkulerade i samband med tidningens start återfinns många av det dåtida Sveriges främsta namn. De bidragsgivare som gav de största beloppen utfäste sig att under vart och ett av de tre första åren lämna ett bidrag om 500 kr. (Litteraturnotiser, SvJT 1946 s. 281 f.)

Grunden för föreningens goda ekonomi lades alltså redan vid dess bildande.

Även om ambitionen var att tidningen inte skulle vara bunden vid enbart en person var Tore Alméns betydelse mycket stor. Enligt Stig Strömholm kan hans betydelse för SvJT:s tillkomst och lyckosamma begynnelse inte betvivlas och knappast heller överdrivas. Almén avled dock redan i mars 1919 i sviterna av spanska sjukan. I sina minnesord över Tore Almén skriver Birger Ekeberg: "Tidskriften kunde ej ha drabbats av ett hårdare slag än Alméns bortgång. Huruvida den hunnit växa sig nog stark att kunna med heder bestå hans stöd förutan får framtiden utvisa; för hans kamrater inom redaktionen ter sig tomheten obeskrivlig och framtiden höljd i dunkel. Men vid hans nyss redda grav är dock den främsta känslan tacksamhet. Ett tack från hjärtat vilja vi bringa vår tidskrifts grundare och ledare, vår självupppoffrande, oförgätliga vän". (Stig Strömholm, Rättsvetenskapliga studier till minne av Tore Almén s. 329 ff. och Birger Ekeberg om Tore Almén, SvJT 1919 s. 70)

Nu 97 år senare vågar vi säga att tidskriften med heder klarade denna prövning.

Redaktionsarbetet under årens lopp

Som redan konstaterats hade SvJT lyckats engagera ett imponerande antal jurister redan före det första numret. Flera personer var beredda att medverka i den framtida utgivningen. Inte minst genom att bidra med material. För att sätta samman en aktuell och intressant allmänjuridisk tidskrift krävs förstås mer än villiga skribenter. Det löpande arbetet med tidskriften har sedan starten skötts av en redaktion. 1916 års redaktion bestod liksom i dag av fem medlemmar. Även sammansättningen känns igen, universitetet och domstolarna och advokaterna är representerade i redaktionen och har varit så sedan starten. Det är ett sätt att få in olika infallsvinklar i redaktionsarbetet och innebär samtidigt att redaktionen har ett brett kontaktnät. Faktorer som förstås är viktiga i det dagliga redaktionsarbetet.

Även om det är svårt att veta exakt hur arbetet fördelades inom tidningens första redaktion så står det klart att Tore Almén och Karl Schlyter var tongivande från början. Tore Almén ville att Karl Schlyter skulle bli redaktör, och Schlyter ville att Almén skulle bli det. Det hela löstes så att de båda blev redaktörer. Men i praktiken fungerade Tore Almén som chefredaktör och Karl Schlyter som ansvarig utgivare. Efter Tore Alméns bortgång 1919 tog dock Karl Schlyter över redaktörskapet på egen hand. (Stig Strömholm, Rättsvetenskapliga studier till minne av Tore Almén s. 331 och Jan-Olof Sundell, Karl Schlyter — en biografi, Stockholm 1998, s. 225)

SvJT har, med några undantag, haft redaktörer som suttit på sin post under långa tidsperioder. Huvudsakligen var det Karl Schlyter som var

ansvarig utgivare från 1916 till 1951. Sten Rudholm la ner ett stort arbete på tidskriften under de trettio år, med början 1951, som han var redaktionssekreterare, redaktör och medutgivare. Anders Knutsson (då redaktionssekreterare) innehade uppdraget som ansvarig utgivare under den period då Sten Rudholm tjänstgjorde som Justitiekansler. Efter Sten Rudholm axlade även Anders Knutsson och Hans Danelius rollen som redaktörer. Jörgen Almblad blev 1984 redaktör och avlöstes 1991 av Stefan Strömberg som avträdde 2013 efter imponerande 22 år på posten. Stefan Strömberg är numera ordförande i tidskriftens styrelse. Tidningens namnkunniga styrelse har också en mycket viktig funktion i att kvalitetssäkra redaktionenens arbete. Detta sammantaget har förstås gett redaktionsarbetet en stabilitet, som är av stor betydelse för en organisation som inte sysselsätter några heltidsanställda personer.

Vid starten 1916 fanns vissa funktioner som inte har sin motsvarighet i dag. Till exempel var Gustaf Appelberg redaktör för rättsfallsavdelningen och Gösta Huselius kassaförvaltare. På senare år har dock tidningen biståtts i ekonomiska frågor bl.a. av advokaten Bengt Westerling. Även andra mer eller mindre specifika roller har kommit och gått under tidningens historia. Under ett antal år engagerade SvJT t.ex. lokalredaktörer vid universiteten i Göteborg, Lund, Uppsala, Stockholm och Umeå. (Svensk Juristtidning 10 år, SvJT 1925 s. 491)

Uppdraget som redaktionssekreterare finns dock kvar sedan 1916. Vid starten fanns en redaktionssekreterare, jur. dr Siegfried Matz. Sedan 1990 arbetar två redaktionssekreterare med SvJT. Det är svårt att klarlägga redaktionssekreterarens uppgifter för 100 år sedan, men att de omnämns med namn både i årsböcker och i notiserna med anledning av SvJT:s 10- respektive 20-årsjubileum tyder på att de haft en inte obetydlig roll i arbetet med tidskriften redan från början. (Svensk Juristtidning 10 år, SvJT 1925 s. 492 och Svensk Juristtidning 20 år, SvJT 1936 s. 65)

Vid starten konstaterade grundarna att "redaktionsarbetet ansetts kräva, att redaktionen samtliga medlemmar äro bosatta i Stockholm" men att redaktionen samtidigt "ansett angeläget att försäkra sig om ständigt medverkan av åtskilliga utom Stockholm bosatta representanter för olika juristgrupper" (Anmälan, SvJT 1916 s. 3).

Vid tidningens start utfördes det mesta av redaktionenens arbete i huvudsak på Schlyters arbetsplats, i Processkommissionens lokaler på Drottninggatan. När flera medverkade flyttades arbetet till Östermalmskällaren på Storgatan i Stockholm. Det 1700-tals hus som restaurangen inrymdes i revs i slutet av 1950-talet och ersattes med ett kontorskomplex. Fram till början av 2000-talet fanns ett mindre kontor på Riddarholmen. Numera disponerar SvJT inte några egna lokaler. Arkivet förvaras hos Iustus Förlag i Uppsala, som också hanterar tidningens ekonomi och administration. Det mesta av redaktionsarbetet sker via internet i kombination med regelbundna möten.

Strävan att engagera jurister över hela landet har varit viktig för tidningen. Det har tagit sig uttryck på lite olika sätt genom åren. Tidningen har bl.a. ordnat sammankomster på juristorter utanför Stockholms- och Uppsalaområdet, t.ex. Lund, Göteborg och Umeå. Som tidigare nämnts prövade tidningen under en tid att engagera lokalredaktörer på olika håll i landet och under senare tid har det införts en praxis där flera av de tongivande lärosätena som erbjuder juristutbildning representeras i styrelsen för Föreningen för utgivande av Svensk Juristtidning. Här finns dock alltid mer att göra.

I sin artikel När Svensk Juristtidning började, SvJT 1956 s. 340, redogör SvJT:s allra första redaktionssekreterare Siegfried Matz något för det redaktionella arbetet i samband med uppstarten:

”Det var ett mycket tidsödande arbete, som utfördes av redaktionens medlemmar, där förutom Schlyter, såväl Almén som Ekeberg praktiskt taget läste varenda korrektur till tidskriftens olika häften — från de stora ”bärande” artiklarna till de ofta ganska periferiska personal- och andra notiser, som tidskriften publicerade. Därtill hade de hand om det ganska maktpåliggande arbetet att planlägga häftena undan för undan och att indriva utlovade artiklar.”

Stig Strömholm beskriver att redaktionens ambition var densamma under hans tid som ordförande i styrelsen som den varit från början, nämligen att hitta den rätta balansen mellan teoretisk problemdiskussion, praktiskt syftande problemdebatt och ren informationsförmedling (Stig Strömholm, Resonerande katalog s. 243).

Huvuduppgifterna i den löpande tidningsutgivningen är i princip desamma i dag. Det handlar om att planera häften, se till att det kommer in intressanta artiklar, att granska ingivna artiklar och att läsa korrektur. Redaktionsarbetet underlättas av att vi numera kan använda oss av datorer, ordbehandlingsprogram och e-post. Ambitionen är att varje nytt SvJT-häfte ska innehålla något för alla läsare. Det underlättas förstås av ett konstant inflöde av artiklar som håller mycket hög klass. Inflödet kompletteras dock genom att artiklar som kan intressera läsekretsen tas in via kontakter med potentiella artikelförfattare. Allt för att åstadkomma en så bra utgivning som möjligt. Här ligger kanske de mest utmanande, men också roligaste, uppgifterna i det vardagliga redaktionsarbetet.

Det här sättet att arbeta är som sagt inte något nytt. I ett brev som Karl Schlyter skrev till sin dåvarande chef redogör han för den nystartade tidskriften, troligen för att få ett medgivande för att själv få delta i arbetet vid sidan av uppdraget i Processkommissionen. I brevet beskriver Schlyter arbetsuppgifterna och underströk att det inte skulle åligga honom ”att skriva något av allt det här, men att hålla efter folk att skriva” (Stig Strömholm, Rättsvetenskapliga studier till minne av Tore Almén s. 334).

Som Stig Strömholm konstaterat är det i många fall svårare än läsaren kan föreställa sig att starta eller hålla en kontinuerlig diskussion i gång. Stig Strömholm noterar att ”juristernas försiktighet — för att välja en neutral term — och rentav tystnad är vid det här laget ordspråksmässig. Ej sällan behövs kraftiga redaktionella påstötningar för att få experterna att fatta pennan.” (Svensk Juristtidning 70 år, SvJT 1986 s. 1)

Men kanske håller något på att hända. Vi har under senare år bl.a. publicerat artiklar författade av justitieråd där de, i vart fall delvis, bemöter kritik mot avgöranden som de själva deltagit i. Ett exempel är Stefan Lindskogs artikel Om att gå över ån — en replik. Se även Martin Borgekes artikel Straffmättningsvärdet — en replik, där författaren inledningsvis redogör för sina betänkligheter till att fatta pennan. Det här är en utveckling som det, ur ett publicistiskt perspektiv, finns all anledning att välkomna. (SvJT 2012 s. 587 och SvJT 2015 s. 281)

Precis som Stig Strömholm påpekat är inte utgivningsrytmen i en månadstidskrift idealisk för en spänstig debatt, men den fördjupade diskussion som förs i SvJT kan dock bidra till att belysa lagstiftnings- och reformfrågor från flera olika håll (Svensk Juristtidning 70 år, SvJT 1986 s. 1).

Ibland tar dock debatten fyr ordentligt. Bland tidningens mest uppmärksammade rättspolitiska debatter hör den mellan sedermera regeringsrådet Gustaf Petrén och utrikesministern Östen Undén. Ministern hade i första kammaren i riksdagen hävdad, att domstolar inte kunde pröva författningars överensstämmelse med grundlag. I en recension av litteratur om rättssäkerhetsproblem noterade Gustaf Petrén detta som ett exempel på att debatten blev förvirrad när den fördes i press och bland politiker. Östen Undén gick till motangrepp mot Gustaf Petrén och hävdade att denne hade fel och hotade domare med avsättning, om de gjorde något sådant. Gustaf Petrén svarade samma år att Högsta domstolen hade prövat förordningars överensstämmelse med grundlagen i ett mindre antal rättsfall sedan 1920-talet, och särskilt sedan 1934. Det tydligaste fallet var från 1954 i det så kallade reservofficersmålet. Gustaf Petrén tillade att regeringen ju alltid kunde försöka att avsätta domare, men att det vore konstigt om de helt plötsligt straffades för något som pågått i tjugo års tid. Men han trodde att Östen Undén säkert skulle lyckas till slut, på samma sätt som nyligen hade skett i Sydafrika. Dessutom noterade Gustaf Petrén att Östen Undén själv nyligen hade skrivit under en proposition i vilken hänsyn hade tagits till Högsta domstolens utslag i reservofficersmålet. (Domstols lagprövningsrätt, SvJT 1956 s. 500 och Några ord om domstolskontroll över lagars grundlagsenlighet, SvJT 1956 s. 260.)

Arbetet med SvJT har förstås utvecklats under årens lopp. Nu som då handlar dock redaktionsarbetet framförallt om att sätta samman en intressant allmänjuridisk tidskrift. Professor Carl Jacob Arnholms redo-

görelse för de vardagliga redaktionella utmaningarna i samband med att SvJT firade 50 år gör sig alltjämt gällande.

”Det er ikke lett å skape et godt tidsskrift, og det er vaneklig nok å føre et godt tidsskrift videre. Egentlig tror jeg bare en som selv har forsøkt seg på oppgaven, vet hvor krevende den er. Man skal søke nye tankestrømninger, men ikke kritikkløst la seg rive med av dem. Man skal åpne vinduene mot verden men ikke glemme sitt eget. Man skal gi rom for de store linjer, men også for detaljene. Man skal få folk til å skrive — det er ikke alltid lett. Og undertiden ska man få dem til å slutte å skrive — det er ikke alltid lettere. Man skal stanse en diskusjon når den kommer ut på viddene eller bli for amper — ”hermed anser redaksjonen debatten avsluttet i dette tidsskrift” — og man ska få igang en diskusjon der den trenges.” (Svensk Juristtidning 50 år — En hilsen till jubileet, SvJT 1966 s. 1)

Tidningens rika innehåll — 100 år av kvalitet

En tidigare medlem i SvJT:s redaktion brukade säga att de fyra grundläggande rättskällorna i Sverige är SFS, NJA, SvJT och Malmströms Civilrätt. Detta var naturligtvis sagt med en rejäl portion humor. Det finns emellertid få som skulle ifrågasätta SvJT:s betydelse som rättskälla.

SvJT har haft en viktig roll bl.a. vad gäller rapporteringen av rättsfall. Att rapportera hovrättspraxis var ett av de viktigaste motiven till att tidningen grundades. Bakgrunden var nya begränsningar i möjligheten att fullfölja mål till Högsta domstolen, vilket ökade betydelsen av hovrätternas avgöranden. I SvJT:s första häfte 1916 konstaterade redaktionen som nämnts ovan att tidningen ”satt som en av sina huvudsakliga uppgifter att meddela referat av alla i juridiskt avseende mera intressanta rättsfall, som i sista instans avgjorts av rikets hovrätter”. Det kan noteras att redaktionen nämnde syftet att vara en ”hovrättstidning” före syftet att ”tillgodose behovet av en facktidskrift där teoretiska och praktiska jurister kunna framlägga sina tankar i juridiska spørsmål”. Rättsfallsreferaten från hovrätterna upptog under många år en inte obetydlig del av tidningen. Först 1953 flyttade referaten slutligt till en särskild avdelning med egen paginering, placerad i slutet av varje årsband. Den regelbundna rapporteringen av avgöranden från hovrätterna förekom i tidningen till och med 1980, samma år som Domstolsverket påbörjade publiceringen av Rättsfall från hovrätterna.

En annan rapportering avseende rättsfall är de periodiskt återkommande översikterna över svensk rättspraxis. De började publiceras 1936 och omfattar avseende vissa rättsområden praxis från och med slutet av 1920-talet. Stig Strömholm konstaterade i samband med att tidningen fyllde 70 år att en möjlighet att utnyttja utrymmet i tidningen vore att utöka de ”enligt alla läsarreaktioner högt skattade översikterna över svensk praxis”, SvJT 1986 s. 1. Praxissammanställningarna tycks även i dag vara

mycket uppskattade bland läsarna och har en framskjuten plats i "klickstatistiken" hos rättsdatabaserna Karnov och Zeteo.

Genom åren har olika avdelningar förekommit inom SvJT:s pärmar. Avdelningarna litteratur, aktuella spörsmål och notiser, som alla har sin motsvarighet i dag, fanns redan i det första häftet. Däremot är bl.a. avdelningarna för kortare meddelanden från främmande rätt och för översikter över innehållet i nordiska juridiska tidskrifter sedan länge insomnade. De temahäften som med jämna mellanrum i dag publiceras förekom även i tidigare upplagor. Exempelvis hade år 1931 ett helt häfte formen av en festskrift tillägnad professor Thyrén på hans 70-årsdag, SvJT 1936 s. 65. På liknande sätt ägnades häfte 5/6 2015, SvJT 2015 s. 369, åt en hyllning från Dag Victors kollegor med anledning av dennes 70-årsdag.

I Högsta domstolens (HD) avgöranden hänvisas inte sällan till artiklar som publicerats i SvJT. Ibland avser hänvisningarna mycket samtida artiklar som bara publicerats veckor eller någon månad före HD:s avgörande. Så var fallet till exempel i NJA 2011 s. 89 om bl.a. straffvärdebedömning vid misshandel, med hänvisningar till SvJT 2011 s. 71. Minst lika ofta sker hänvisningar till förhållandevis gamla artiklar. I två olika avgöranden i juni 2015 i mål nr T 5452-13 och Ö 5933-13 om fordran på grund av styrelseledamots medansvar respektive intervention hänvisade HD till artiklar från Hjalmar Karlgren från 1950-talet respektive Harry Guldberg från 1930-talet (SvJT 1956 s. 609 ff. och SvJT 1934 s. 121). Ibland har en enskild SvJT-artikel en särskilt tydlig betydelse för ett HD-avgörande. Detta var fallet i HD:s uppmärksammade avgörande i NJA 2011 s. 563 där uppsåtsbedömningarna vid självförrållat rus ändrades. I avgörandet hänvisar HD tre gånger till Strahls artikel Straffansvar vid rus från mitten av 1960-talet, SvJT 1965 s. 369.

Många artiklar som publicerats i SvJT har varit mer flitigt använda och citerade i underrättspraxis. Så var till exempel fallet med Martin Borgekes omfattande artikel Påföljdsbestämning i narkotikamål i SvJT 2013 s. 1 som sammanfattade den förändring av praxis som skett genom ett antal avgöranden från HD. En av de mest besökta artiklarna på webbsidan är Gustaf Almkvists och Niklas Elofssons artikel Rättegångskostnader i förenklade tvistemål, SvJT 2013 s. 150. Det är lätt att föreställa sig att många notarier söker handfast ledning i denna artikel när de får möjlighet att själva döma i förenklade tvistemål.

SvJT har i första hand varit en källa för svensk rätt, men under de senaste decennierna även för europarätten. Europarätten har förekommit bl.a. i de fram till nyligen återkommande översikterna över avgöranden från domstolarna i Luxemburg och Strasbourg samt kontinuerligt i enskilda artiklar med europarättslig vinkel. Därutöver har den nordiska rätten varit ett återkommande inslag. Men även artiklar från andra delar av världen publicerades förhållandevis tidigt, till exempel kunde man

läsa om sovjetisk/rysk familjerätt, SvJT 1946 s. 803, polsk äktenskapslagstiftning, SvJT 1946 s. 805, rättslivet i Israel, SvJT 1950 s. 338 och ny etiopisk strafflag, SvJT 1960 s. 565.

I samband med tidningens 70-årsjubileum skrev Stig Strömholm att en genomgående strävan för tidskriften har varit att söka fånga upp den juridiska debatten, både i större rättspolitiska frågor och i mer detaljbetonade spörsmål. Detta gäller än i dag. Under årens lopp har flera uppmärksammade rättspolitiska debatter förts i tidningen, bl.a. pågår den diskussion som Fredrik Wersäll startade med artikeln En offensiv Högsta domstol. Några reflektioner kring HD:s rättsbildning än i dag. (SvJT 1986 s. 1 och 2014 s. 1)

Den framtida tidningsutgivningen

Tidningens redaktion och styrelse har under senare år enats om att behålla och vårda det positiva med att vara en 100 år gammal tidskrift men samtidigt vara en modern tidsskrift som utvecklas i takt med modern teknik och samhället i övrigt.

En realitet för många vetenskapliga tidskrifter är ett sjunkande antal prenumeranter och en allt större efterfrågan på en tidning som finns tillgänglig i olika digitala medier. I detta avseende är redaktionens arbete med hemsidan och det mervärde en sådan kan ge ett viktigt inslag. I detta sammanhang arbetar redaktionen medvetet och med att säkerställa att tidningens väletablerade varumärke vårdas.

Svensk Juristtidning ska vara aktuell och intressant för alla kategorier av läsare. En särskild utmaning är här den yngre juristgenerationen. Tidningen ska även behålla sin ställning som rättskälla samtidigt som den ska vara ett tungt debattforum. Granskningen genom ”peer review” ska vidareutvecklas och liksom andra redaktionella grepp såsom repliker. Ambitionen är vidare att de flesta praxisöversikterna ska finnas kvar.

Digitaliseringen av hela tidningen har krävt många års arbete. Det är ett stort steg för vår nästan hundraåriga tidskrift att nu jubileumsåret till ära finnas — in extenso! — på internet. Det går också att följa vår utgivning på twitter. Tidningen har i dagsläget fler s.k. följare på twitter än papperstidningsprenumeranter.

Den process och det underlag som ledde fram till den nya hemsidan kan i detta sammanhang vara intressant att berätta lite mer om. Det säger något om tidningens läsare, hur de läser tidningen och vad det innebär för framtidens utgivning.

År 2002 gjorde SvJT en läsarundersökning där 160 läsare intervjuades per telefon. En av frågorna handlade om SvJT som webbtidning — vad skulle läsaren tycka om det? Svaren sammanfattades i en kommentar:

”Intresset för SvJT på webben är helt klart en generationsfråga. De yngre generationerna är mer öppna och ser stora möjligheter i tidningen på webben. Det

är helt klart en avancerad sökfunktion som är den mest vitala delen. SvJT på webben skulle inte direkt i någon större utsträckning påverka läsvanorna men en sökfunktion skulle locka många besökare. Man skulle helt enkelt mer aktivt söka efter publicerade texter eftersom det är mycket snabbare och effektivare. När man väl hittat sin text vill man skriva ut den eller bearbeta den. Ingen vill läsa stora textmassor direkt på nätet.”

Möjligheten att kunna söka efter relevanta artiklar skulle alltså stå i förgrunden när SvJT satsade på en närvaro på internet. Slutsatsen fick ganska snabbt ett praktiskt genomslag. Från och med 2006 publicerar Karnov artiklarna i SvJT via sin databastjänst. Och fr.o.m. 2009 finns SvJT tillgänglig också via Norstedts Juridiks databas Zeteo. Tjänsterna tillgängliggör också äldre artiklar, Karnov fr.o.m. 1990 och Zeteo fr.o.m. 1969.

Den här typen av digitala rättsdatabastjänster utgör i dag ett av juristens viktigaste arbetsredskap. Det är här sökningar sker efter material till rättsutredningen eller goda argument till inlagan. Sökfunktionen ger användaren möjligheter att lätt hitta relevant material. En annan fördel är korsreferenserna som kopplar ihop SvJT:s artiklar med andra rättskällor. Antalet kunder som betalar för tillgång till SvJT via Karnov respektive Zeteo har ökat kontinuerligt sedan respektive samarbete inleddes. Det innebär samtidigt att statistiken över besök till SvJT:s artiklar ökar.

Om man tittar närmare på vilka artiklar som är mest populära, dvs. har flest klick, framgår, som nämnts, att praxissammanställningarna — ”Svensk rättspraxis” — dominerar. I topp för båda databaserna ligger Johnny Herres praxissammanställning rörande förmögenhetsrätt från 2005 (SvJT 2005 s. 549), tätt följd av Petter Asps praxissammanställning rörande straffrätt från 2010 (SvJT 2010 s. 902).

De praxissammanställningar som publiceras i SvJT har alltid varit populära. Det beror framförallt på att sammanställningarna genomgående håller en väldigt hög kvalitet. Ytterligare en förklaring till praxissammanställningarnas popularitet är sannolikt att många utnyttjar Karnov och Zeteo för att göra rättsutredningar. Juristerna använder sig av tjänstens sökfunktion för att sedan leta sig vidare till relevant material. Praxissammanställningarnas omfattande och växlande innehåll gör dessa särskilt väl optimerade att ingå i träfflistan efter en sökning. En annan förklaring till att praxissammanställningarna får många besök är att det finns gott om hänvisningar (länkar) från andra ställen i respektive databastjänst, såsom exempelvis lagkommentarer.

Genom Karnov och Zeteo fick SvJT en digital närvaro, som växte i popularitet. Medvetenheten om det förändrade medielandskapet var dock alltså påtaglig och redaktionen ställde sig frågan vad mer som kunde göras för att möta framtidens utmaningar.

I mars 2011 höll SvJT:s styrelse och redaktion ett framtidsseminarium på Krusenbergs herrgård. Inför seminariet hade medieanalytikern Olle

Lidbom engagerats. I en rapport konstaterade han att det ”nyttiga perspektivet för att hitta läsarnas behov och triggers är att titta på varför de läser SvJT och hur de använder tidningen”. Mot den bakgrunden identifierades olika ”typanvändare”:

Fru Förkovran. Det här är läsaren som läser SvJT för att få förkovran och juridisk allmänbildning. Läsaren kan vara yrkesverksam och läsa tidningen på cirkulation t.ex. vid en enhet på Regeringskansliet; men det kan också vara läsaren som sätter sig i soffan med en kopp te och det nya numret. Den förkovrande läsaren är förmodligen den mest trogna prenumeranten som betraktar tidningen som en del i sin ständiga fortbildning. Slutar man läsa, slutar man utvecklas.

Herr Referens. Har ett referensbehov och ett rättsutredningssyfte med att läsa SvJT. Här är läsaren betydligt mer ”framåtlutad” i sin relation till tidningen än den förkovrande läsaren. Han är selektiv i sitt läsande och tidningen kan vara perifer stora delar av året men plötsligt helt avgörande och mycket värdefull. Det är sannolikt att läsaren har tillgång till och använder någon av de databaser där SvJT finns representerad. Läsargruppen bidrar till tidningens tunga position genom att referera till SvJT som rättskälla.

Fröken Rask. Det här är en användare som, liksom Herr Referens, är framåtlutad och tidvis har ett tydligt behov av SvJT:s innehåll — för att snabbt finna svar på en specifik fråga eller lära sig mer om ett visst område. Hon vill dock ofta ha mer. Det är en allmänbildad person som är intresserad av juridik. Fröken Rask har stor datorvana och ett mobilt användarbeteende. Det här är en användare som skulle använda en mobil eller läsplattevariant av SvJT.

Genom att SvJT gjorts tillgänglig via Karnov och Zeteo hade Herr Referens i någon mån tillgodosetts digitalt. För Fru Förkovran och Fröken Rask kunde dock mer göras. De behövde ett mer läsvänligt digitalt alternativ. För att kontinuerligt kunna läsa nya häften som gavs ut, men också för att hitta äldre artiklar som var av intresse. SvJT behövde skapa en egen digital plattform.

I början av januari 2014 lanserades så nya www.svjt.se, där nya häften av SvJT publiceras i fulltext. Tidigare hade innehållet på webbsidan begränsats till rubriker, författarnamn och ingresser. Nu kunde artiklarna läsas i ett webbpublicerat läge eller laddas ned som PDF-filer till den egna datorn.

Det webbpublicerade läget är särskilt utvecklat för SvJT, vilket visade sig vara komplicerat. Ett grundkrav var att pagineringen, och innehållet på respektive sida, skulle vara identiskt med de tryckta häftena. Vi ville samtidigt skapa bästa möjliga digitala läsoplevelse. Webbpubliceringen sker därför i ett s.k. responsivt läge. Det innebär att texten anpassar

sig efter vilken enhet som läsaren använder sig av: dator, läsplatta eller mobil. Sedan webbsidans lansering i början av 2014 har de allra flesta besök skett från en vanlig dator — det rör sig sammanlagt om ungefär 70–75 procent av användarna. Antalet personer som läser SvJT via sin mobiltelefon växer dock stadigt, i dag rör det sig om c:a 15–20 procent medan läsplattor står för c:a 7–8 procent.

Nya häften publiceras löpande på webbsidan i samband med att de tryckta häftena når prenumeranterna. På webbsidan finns också en särskild temaruta, där gamla artiklar lyfts fram, ofta i kontexten av ett aktuellt ämne eller skeende. Från och med jubileumsåret 2016 finns även hela SvJT:s artikelarkiv tillgängligt, och allt utan kostnad för läsaren. Men, hur har det gått? Vad tycker Fru Förkovran och Fröken Rask?

Efter drygt ett och ett halvt år i drift har www.svjt.se haft nästan 600 000 sidvisningar. Det är dessutom tydligt att antalet användare blir fler och fler. Under första halvåret 2015 hade webbsidan c:a 75 procent fler sidvisningar än motsvarande tidsperiod 2014 (nästan 240 000 kontra nästan 140 000 sidvisningar).

De allra flesta besökarna når hemsidan efter att ha gjort en sökning på www.google.se, dvs. efter att man "googlat". Det rör sig om sammanlagt 75 procent av alla sidvisningar. Resten av besöken kommer dit antingen direkt, eller via länkar på andra webbsidor eller sociala medier.

Av denna statistik kan man nog sluta sig till att Fröken Rask är ganska nöjd. Genom att använda google eller någon annan sökmotor når hon snabbt relevant material som publicerats i SvJT. Men Fru Förkovran?

Till skillnad från Karnov och Zeteo så dominerar vanliga artiklar listan över de mest klickade texterna på www.svjt.se. Praxissammanställningarna läses förstås även här, men inte i samma utsträckning som hos databastjänsterna. Det är vidare tydligt att nya artiklar är populära i samband med publicering och att omtalade artiklar genererar många besök. Exempel på det sistnämnda är bl.a. En offensiv Högsta domstol (SvJT 2014 s. 1), Svenska domstolars hantering av Europakonventionen (SvJT 2013 s. 343) och Påföljdsbestämning i narkotikamål (SvJT 2013 s. 1). Det finns alltså tydliga tecken på att läsaren som vill förkovra sig är aktiv på den nya webbsidan.

En annan intressant aspekt vid ett studium av statistiken över mest visade artiklar är att tydliga sökordsoptimerade rubriker genererar många besök. Direkt eller indirekt förlust, SvJT 2013 s. 862, Rättegångskostnader i förenklade tvistemål, SvJT 2013 s. 150, och Rättsfiguren aktieägar-tillskott, SvJT 1994 s. 513, tillhör alla artiklar som lästs väldigt många gånger. De allra flesta läsarna har hänvisats till dessa artiklar efter en sökning på google. Om man exempelvis googlar "indirekt förlust" så hamnar den nämnda artikeln högst upp i googles träfflista. Det genererar förstås besök.

Tidningens twitterkonto används framförallt för att tipsa om när nya artiklar publiceras på www.svjt.se, men också för att tipsa om artiklar i arkivet. En generell iakttagelse är att många av de runt 1 400 personer som följer SvJT:s twitterkonto är yngre jurister, inte sällan studenter.

Jubileumsåret

År 2016 firar Svensk Juristtidning alltså 100 år. SvJT:s betydelse för den juridiska vetenskapen och den rättspolitiska diskussionen är stor. Det är därför en mycket betydelsefull 100-åring och firandet bör vara därefter. När planeringen för jubiléet inleddes var det framförallt två saker som kändes angelägna att sätta på agendan: för det första att stimulera den juridiska debatten inom tidningens kärnområden, och för det andra att synliggöra SvJT:s roll som Sveriges ledande juridiska tidskrift under det senaste seklet, i dag och i framtiden.

När jurister firar ordentligt skriver vi festskrifter. Att en sådan skulle skrivas även i samband med SvJT:s 100 årsjubileum kändes självklart. Med tanke på SvJT:s historiska betydelse, och alla de betydelsefulla artiklar som publicerats under årens lopp, skulle det varit enkelt, och säkert både läsvärt och mycket intressant, att satsa på en festskrift med ett tillbakablickande perspektiv. I stället blev inriktningen den motsatta. Nämligen att blicka framåt. Det är egentligen inte så konstigt. SvJT har alltsedan starten 1916 publicerat artiklar och inlägg som ifrågasätter sakers tillstånd och blickar framåt. Det kändes givet att fokusera på tidningens huvudområden — civilrätten, straffrätten, processrätten och statsrätten. Den internationella rätten ansågs bäst tillgodosedd integrerad i dessa fyra avsnitt.

Här kom jubileumsskriftens huvudförfattare och medförfattare inom de respektive nämnda ämnesområdena in i bilden. Tidningen ville samla jurister från olika områden, inte bara för att de är kloka och kunniga, utan även för att de kan bidra till att stimulera den juridiska debatten.

En från SvJT delvis extern redaktionskommitté har engagerats. Från SvJT deltar styrelseordföranden Stefan Strömberg och redaktören Charlotte Kugelberg. Men det tunga lasset dras av huvudförfattarna som är ansvariga för inledningsavsnitten inom respektive sakområde: professor Boel Flodgren (civilrätt), professor Petter Asp (straffrätt), lagmannen Mikael Mellqvist (processrätt) och justitierådet Anders Eka (statsrätt). Redaktionskommittén bistås av redaktionssekreterarna David Säfwé och Per Claréus.

Tidningen har också engagerat en jubileumskommitté som har ett helhetsansvar för jubileumsåret. Här har ingått förutom styrelseordföranden, redaktören och redaktionssekreterarna även professor Christina Ramberg, f.d. justitierådet Dag Victor och hovrättspresidenten Fredrik Wersäll.

Förutom jubileumsskriften finns det också andra planer för jubileumsåret. Att SvJT fyller 100 år kommer synas i den löpande utgivningen av våra häften. Tidningens redaktionsmedlemmar departementsrådet Johan Danelius, advokaten Charlotta Falkman, rättschefen Mikael Forsgren och professor Mårten Schultz skriver under jubileumsåret varsin artikel som återknyter till tidigare publicerade artiklar i tidningen. Det finns förstås många godbitar i våra arkiv. Redan i dag lyfts tidigare artiklar upp på tidningens webbsida. Ofta för att sätta nya artiklar eller nya rättspolitiska diskussioner i en historisk kontext. Inte sällan har ju liknande frågor dryftats förr. Tidningens historia kommer också att belysas genom en längre artikel inom ramen för den ordinarie tidningsutgivningen.

Det kommer vidare att hållas seminarier, där innehållet i festskriften givetvis kommer att utgöra en bra grund för fortsatta diskussioner om en juridisk tidskrifts roll och betydelse för rättstillämpning, akademien och andra intressenter.

Redaktionskommittén vill rikta ett stort och varmt tack till alla medverkande. Ett särskilt tack ska riktas till David Säfwe och Per Claréus som på ett mycket kompetent sätt bistått redaktionskommittén i arbetet.

Charlotte Kugelberg